

אימפרסיוניסטית ז אף
פרסיוניזם (מקדונלד,
האומינית עושח את
של בריטניה.

אחרון אחרון
תובע ביטוי עירום. ב
ללא טישטוש וללא
של הרגש, של הרעיו
ריאליזם אכזרי. היא
ביחידותה, בלי לוי,
סביבה ופרסקטיבה
שרצתה להפחית את
ההריפות של איזח
רעיון. האכספרסיוניזם
היצירה האכספרסיוני
העיקרית להדריך את
כן האופוזיציה המובנ
וטענותיו נגד ה"עצבנו
כי אין רחמים בחיים.
צעקה צבורה כלבור
היא עלידי חברה
ובאמת דוחים אנ
האכספרסיוניזם. אי

עובדי-אלילי-היוסי
החיים; הבורחים בח
האסתטיקה המוחלט
האמת להיאמר: אין
האכספרסיוניסט. מעו
במידת הכוח, שבו
להצביע על חיי
יקשה, כמובן, נדיר
רצונות, רגשות ורע
אנו. ללא טישטוש,
הפרט לגבי הכלל
וללא פירכוס ולגמ

הפיקד הגורל את המפתח לעתידנו הלאומי.

במקרה שדרישתו לא תתקבל, ונכנע. האם גורלו של העם

פוליטיקה אכספרסיוניסטית

נשגב ומרומם עד כמה שיהיה — השקט קובע את האופי הקלסי.
השקט וההרמוניה.

יתכן שרק מהמרחק נראים הדברים ככה. אולם אין לנו
דרך אחרת, אובייקטיבית יותר, לשיפוט העבר מאשר ראייתנו,
ומנקודת ראייתנו זו, היו המאות הקודמות, גם בפוליטיקה שלהן, גם
בשיטות המלחמה שלהן, מהרבה בחינות — קלסיות. יש קווים
ברורים, יש משחק כוחות, עליות וירידות ביסוס, איטיות, במשך
אלף שנה של תולדות אירופה, היה אולי גם מסעו של גינגיס-חן
משהו מדהים ומפתיע, בבואו ובלכתו, ודאי שהיו כבר מלחמות
איזומות, ודאי שהיו מלחמות נפוליון שזיעזעו את העולם. אולם אף
ועזעו זה לא היה טוטלי. על רקע מלחמות נפוליון עוד תיתכן

א.

אין אמנות לחוד וחיים לחוד. כל מה שאתה מוצא באמנות,
יונק משרשי החיים והכוחות הבאים מהשורש, אתה מוצא אותם
בכל הענפים. על כן אין הצירוף „פוליטיקה אכספרסיוניסטית“
שעטנו. פילוסופיה מעמיקה של התרבות האנושית מוצאת תמיד
את הקשרים הטמירים אשר בין כל ענפי החיים.

כן אפשר לדבר על קלסיות בפוליטיקה. כי מה היא הקלסיות?
זהו סגנון השלמות וההרמוניה בין חלקים שונים שביצירה.
יש שיווי-משקל, יש מרכז, יש פירוט, ראשית כל: זהירות
מהעדפה של חלק אחד על השני. זהירות מפני הגזמה. יש שאיפה
למעברים ברורים, אך לא צורמים, מפרק לפרק. ויהי התוכן

הגרמני לשלוט בעולם — בנאציזם. אך צריך לומר כמה "קלסיות" היתה בשנאת היהודים של הכנסיה הניצרייה. כמה אימפרסיוניזם היה — ויש — בשנאת היהודים של הדימוקריטיה (למופת: שנאתם של האנגלים), ומה אכספרסיוניסטי הוא לגבי כל אלה ביטוי השנאה ליהודים של ההיטלריוזם.

צא וראה כמה קלסיות היתה בקשת וחץ, בחרב ואף ברובה. הקליעה הברורה לנקודה אחת, עם כל התוצאות הטרגיות הכרוכות בפגיעה, שימשה נושאים לתיאורים שקטים ואף מרוממים את הנפש, של המשוררים והאמנים הקלסיים. דוֹקֵרֵב, למשל. איה יופי! איזו דאגה לחוק ולרגש הכבוד, ובכלל: אותו מישג הכבוד, שאפף את המלחמות הקלסיות. לא קשה יהיה גם למצוא את האופי האימפרסיוניסטי של מכונות-ירייה, תותחים וטנקים. לעיבת זאת: כמה אכספרסיוניזם טמון במלחמת המפציצים! אין זכר לעמדות כבוד, לחוקי כבוד של המלחמה הקלסית. רצון ההרס והנצחון מופיעים בפצצה מרסקת ללא רחמים וללא מליצה.

כל הנ"ל לא נאמר לשם שבח והעדפה של זרם אחד על משנהו, אלא לשם מתן הדברים כמו שהם, בהתפתחותם ההיסטורית. אי-אפשר להכריע בוויכוחים בין "צדקת" זרם זה או אחר באנטיה. הדבר תלוי באופיו של היוצר, בגורלו ובתנאים המיוחדים. כהיא נמצא בהם, כן ודאי לא ניתנה אבחנה זו להכרעה בשטח הפיליזופי. אופי, גורל, תנאים של עם, של ארץ, של תרבות קובעים גם הם.

ב.

העם העברי הוא היצירה האכספרסיוניסטית המובהקת ביותר בין האומות. הכרה זו מילאה את לבות נביאי ישראל ותכמנה בכל הדורות. מעמד ה-רסיני, הוא הביטוי האכספרסיוניסטי החזק ביותר לרעיון שיעבודו של עם לאלוהים, לאידיאל, לתורה. שהנביאים היו אכספרסיוניסטים — זהו דבר שאינו זקוק להוכחות. למרות כל המאמצים של גויים ויהודים "מלומדים" לתאר את הנביאים כמשוררים או פילוסופים, נשארו אלה עומדים מתח ומפלי למשוררים, לסופרים ולפילוסופים למיניהם. האם פירוט הדבר שאין הרבה שירה בספריהם, או שאין רעיונות חובקי-עולם בדבריהם? חס ושלום! אלא שלא היתה להם שירתם מטרה. את יחסה האמיתי של הנבואה האכספרסיוניסטית אל האמנות שאינה מחייבת בבטא גדול האכספרסיוניסטים מבין הנביאים כך: "והנך להם כסדר עגבים יפה קול ומטיב נגן ושמעו דבריך ועושים אינם איתח" (יחזקאל ל"ג, ל"ב). לו היו מופיעים נביאים אלה בימינו אנו, בלשונם הם, בסגנונם הם, ודאי היו האסטיקאים למיניהם מצדדים חוטמיהם ומלעיגים על פובליציסטיקה הפוסלת את היופי: על ביטויים גסים, המקלקלים את השורה; על משלים, שהם ביטויים ואין צריך לאמר, שהיו מתקפים אותם על שוביניזם או על כנייה לגויים, על שאגות נקם. אהבת ישראל וחזון הצדק הם הם הכריזים המרכזיים שלגביהם בטלים ומבוטלים כל ערכים אחרים. הנדדה הנביאים קלאסיים, רק בגלל היותם בני תקופה רחוקה. בידה על אי-הבנה של קלאסיות מהי ושל נבואה מהי. הושע הניחא איה זונה כדי להצביע על זנות ישראל; ירמיהו המקלל והמקיני בם יחד — אינם נכנסים בשום אופן להגדרה של קלסיות. הם אכספרסיוניסטים מובהקים, בחייהם וביצירותיהם.

והאם לא היו המכבים, המתקוממים היחידים נגד ההלניזם ביטוי אכספרסיוניסטי, לכאורה בלתי-הגיוני, לכאורה אנטי-אסתטי ומחו היהודי, בלבושו הגלותי בגיטאות אירופה של כל ימי-הביניים. כפוף ומורדף, מעונה ונשרף ו"שמע" מזועזע על שפתיו — אם לא ביטוי אכספרסיוניסטי? נכון הדבר, שאת הגיטו של ימי הביניים יצרו קודם כל היהודים עצמם, מתוך רצונם העז לא ליהפך לפרט אחד של תמונה קלסית, לא להתמיים בצבעים זרים של האקספרסיוניזם האירופי. יהודי עטור טלית ותפילין עומד מובדל ומובהק בלש וברור עד כדי צרימת מבטיהם של הגויים התרבותיים ההגדרה המתבוללים, המתבוססים באכספרסיוניזם יהודי זה. רק במקרה שנפלו היקית הגיטו ניטסטי הגבולות, הסתגלו חרשים האזניים

אידיליה של "הרמן ודורותיא". הביטוי החיצוני של קלסיות זה, במדיניות אירופה של אלף השנים האחרונות היה המשטר המונר-כיסטי בכל צורותיו. הוד מלכותו.

שובה מזה הסגנון האימפרסיוניסטי, היוצר איננו מסדר את האובייקטים שלו לפי חוקי-הרמוניה קבועים מראש ומתאמץ כפי האפשר לא להשליט — לא את רצונו ולא את מחשבתו על תחושותיו. על כן חסרה כאן הבלטה מיוחדת, שהיא עניין הרצון וחסרים כאן גבולות ותחומים ברורים שהם עניין למחשבה. האובייקטים נכנסים אחד בשני, יש מאית גוונים ובני-גוונים, בלתי מפורשים, המפרפים בין עצמים שונים. אין גם הפרדה בין העצם ובין האוויר. אף האוויר מלא צבעים, צבעי-ביניים, האדם והטבע, השמים והארץ, היבשה והים, החומר והאוויר מאוחדים מתוך טישטוש של תחושה ראשונית של העין, האקווארל, צבעי-מים, הם האמצעים הבדוקים ביותר של האימפרסיוניזם. הרגשנות הבלתי בחירה, המעורפלת, יכולה כמובן למצוא כאן את סיפוקה המלא.

האם קשה למצוא שורשים אימפרסיוניסטיים אלה גם בשטחי חיים אחרים? האם אין אנו רואים היום את הדימוקרטיה של הריפובליקה השלישית בצרפת, הדימוקרטיה הווימריה, או את הנסיון הקצר של הדימוקרטיה הקרנסקית, כעין אימפרסיוניזם פוליטי? ביחוד בולט אימפרסיוניזם זה באופן מופתי בעשרים השנים האחרונות של הפרלמנט הצרפתי. הסתכלו בפרלמנט הזה, על עשרות מפגותיו וסיעותיו; הסתכלו במדיניות-החוץ ובמדיניות-הפנים; האם אין לכם הרושם, כאילו עמדתם לפני תמונה אימפרסיוניסטית? אף באנגליה נראים אי-אלה סימנים של אימפרסיוניזם (מקדונלד, צ'רצ'יל), אף על פי שהשמרנות הבריטית האופיינית עושה את כל המאמצים, לשמור על הקלסיות הטיפוסית של בריטניה.

אחרון אחרון: האמנות האכספרסיוניסטית. האכספרסיוניזם תובע ביטוי עירום, בלי כחל ובלו שרק, ללא קישוט, ללא מליצה, ללא טישטוש וללא סיום. הוא דורש את ההבלטה של הרצון, של הרגש, של הרעיון, הבלטה זו אין פירושה הגזמה, פירושה — ריאליזם אכזרי. היא רק נראית כמוגזמת מפני שהיא מופיעה ביחידותה, בלי לוויה, בלי מסגרת של סביבה, של פרספקטיבה. סביבה ופרספקטיבה הם אמצעי-חימום של החברה והאמנות שלה, שרצתה להפחית את הדינמיקה של איזה רצון, שרצתה לרכך את החרפות של איזה רגש, שרצתה להקהות את חודו של איזה רעיון, האכספרסיוניזם מופיע, איפוא, כדברה של האמת הערטילאית. היצירה האכספרסיוניסטית היא קודם כל ביטוי מכוון; כוונתו העיקרית להדריך את מנוחתם של השלויים-מדעת או המרומים. על כן האופוזיציה המובנת של כל העולם השמרני (שוקד על שמריו), וטענותיו נגד ה"עצבנות", ה"הגזמה", ה"צעקנות" של האכספרסיוניזם, כי אין רחמים בחיים, יש צעקה באכספרסיוניזם, כי יש הרבה מאוד צעקה צבורה בלבנות ובגופות האנשים, אם כי לרוב מושקת היא על-ידי חברה "הגווה" שלטת, המתקשטת בנוצות האסתטיקה, ובאמת דוחים אנשי האסתטיקה בעלי ה"טעם הטוב", את האכספרסיוניזם. "אין כאן יופי" — וקשה להתוכח אתם, עם עובדי-אלי-היופי האלה, המבדילים בין ערכי-היופי וערכי-החיים; הבורחים בחפץ-לב מביצת הדמים של החיים אל ארמונות האסתטיקה המוחלטת, השמימית — ה"אובייקטיבית". וניתנה האמת להיאמר: אין היופי (במובן המקובל של המלה) האל של האכספרסיוניסט. מעל לכל הוא מודד את הביטוי של איזו מציאות במידת הכוח, שבו נתגלה ביצירה.

להצביע על הקבלות בורם אמנותי זה בחיים הפוליטיים לא יקשה, כמובן, נדירות מאוד תקופות בהיסטוריה, שבהן הגיעו רצונות, רגשות ורעיונות לביטוי גלוי וטוטלי כזה, כמו בתקופתנו אנו. ללא טישטוש, ללא דאגה להרמיניה היפיע הרעיון של ביטול הפרט לגבי הכלל במחשבה של רוסיה הסובייטית. ללא הסייאה ילא פירסו ילמרי בלי צבעי מים, נגילה רצוני על הקב

דאימפריאליזם, הסמכות, האכילה וכל התענית על הדיקה הגזית, בלי מחשבה צליחה, פירושה לא ריאליזם כי אם אכילה אינסופית. האמונה "מכסה" כבר יצא מה".

הציונות המדינית, הקלסית, אמנם לא הלכה שולל אחרי אהדה בצבעימים. היא ראתה את המדיניות הבריטית ביתר בהירות, אבל היא, בהתאם לפרניציפלים שלה, העמידה את אותה המדיניות לתוך תמונה שלמה של מדיניות העולם. היא הכניסה לחדר האפל את המנורה הווגוודית, היא מדדה את העניינים בקנה מידה אידיאליסטי, הארמוני של מצפון העולם. וכך, בבוא המשבר, עמדה אף היא, עם כל הודה והגיונותה האידיאלית — מבוישת ומבודדת.

אין מפלט. במאבק איום כזה, שנאבקת האומה העברית בעולם, אין אפשרות ואין רשות להיסמך על תורת אסתטיקה מושלמת. דרכה של האומה העברית בהגשמת חזון הגאולה, צריכה להיות דרך האכספרסיוניזם. האם לא עומדת טרבלינקה כתמונת זוועה אכספרסיוניסטית קיצונית שציירה יד הגורל-האמן בכל האכזריות ובכל ההבלטה, כביטוי לכתב-אשמה חריף ביותר על תרבות אירופה! ושם תאמרו שזוהי רק תרבות הנאצים — תבוא "סטרומה", "מאור-ריציוס", ברמודה, וישאגו שוב לעולם באכספרסיוניזם מובהק את שאגת הרמייה של הדימוקרטיה בכלל, וזו הבריטית בפרט. יבוא גורל יהודי זה בביטויי האכספרסיוניסטים האלה, ויגלה ללא אשלייה, מה התחבא באמת מאחורי הבדים המכוערים של הקלסיות האירופית. מה התחבא באמת מאחורי הטישטושים ההומניטריים. האם יש בכוחו של צייר קלסי או אימפרסיוניסטי לבטא את כל מה שכלול בביטוי "גיטו ורשה"! או אם יכול אחד מהם, בסגנונו הוא, למצות את כל הוועה אשר בדמות בן-יוסף העברי הכלוא בידי הבריטים בארץ-ישראל!

מי שאינו מודה באופי האכספרסיוניסטי של העם היהודי, מי שאינו רוצה להודות בגורלנו בין האומות בצעקה אכספרסיוניסטית שנוקרת לעולם מפי הכורא, מוכרח להודות שהתנאים, בהם נתון העם העברי כיום בעולם, פוסלים לכתחילה כל דרך-ביטוי אחר, שאינו שאגת עירומה, שאינו משוח בצבעי דם, שאינו קורע עיניים, אוניים, שמיים.

הנסיון לעמוד גם עתה ולסקור את המתהווה עם העם העברי, מתוך מבט פרספקטיבי, מתוך אבחנה בין דברים גדולים ודברים קטנים בעולם, או מתוך נחומים המסתמכים על ביטויי אהדה נרגשים, על הבטחות מטושטשות — נסיון כזה הוא פשע לא יכופר. עלינו להשליך לאחור גוינו את כל ההרגלים האלה, בני המאה ה"ט. יש לנו רק פרספקטיבה אחת, ממד אחד: זוהי הפרספקטיבה, זהו הממד של שאיפת החרות. יש לנו רק צבע אחד והוא צבע הדם. ורק בצבע זה נוכל היום לבטא את כל עומק-הכאב, את שאגת הכיסופים לגאולה, לפדות.

על שני בדים פורצת שאגת האומה הונו בלי מצרים, בלי הגיון קלסי, בלי זוממוז רגשני (אם טירוף הוא זה, יש כנראה הגיון עמוק מאוד בטירוף!), שני הבדים הם: "גיטו ורשה", "גיטו פלסטיין". הראשון — ביטוי אחרון, קיצוני לטרגדיה של הגלות; המרד בגיטו — ביטוי פלאים, שאין למעלה ממנו, לתהום שנפערה בין היהודי לצלב בצורתו הישנה והחדשה בלי או עם קרס. הבד השני — מלחמת הנוער העברי נגד השלטון הבריטי בארץ-ישראל, ביטוי לאכזבה הרבה שנתאכזב העם מעולם הדימוקרטיה מעולם הערפל ההומניטרי, וגם כאן, כחוק, נמשחים וימשחו הבדים בדם. צבעי המים וצבעי השמן שניסו בהם אחרים הביאו עד כה לכל היותר לביטוי אהדה אסתטית על ה"יופי" שבמפעל הציוני, על המוסר שברעיון הציוני, אסתטיקה זו ואתיקה זו יצרו רק אשליות. בקרבנו היום סיימנו את פרשת האשליות הקלסיות והאימפרסיוניסטיות. הגיעו דמים עד גפש ועל כן בדמים יכתב, ייצור, יחרט, באמנות המדינית של הדור העברי הצעיר.

על אופים של ההודים, לא די בהם לבררן היה לאן האימפרסיוניזם נים האירופי, כפי שהודויה היה בפיסודי הנקאית הבינלאומית. כפי שהרצקו היה מליחבי הקיינזים הבינלאומי, כמו שפרויד היה במערפלי הגפש האנטיטי.

עם הסינייים הכבירים כהחלו במעמקים הפוליטיים של אירופה בסוף המאה ה"ט, נולדה הציונות. היות ועיקר לידתה של הציונות באה (בניגוד לתנועות משיחיות קודמות: מימי בריכוכבא, עד סבתי צבי), לא מתוך כוחות פנימיים עצמיים, כי אם מתוך אי ההצלחות שבמגע עם החוץ, נסחבו לתוכה הרבה מהתכונות של ארץ החוץ.

כן אפשר לדבר על ציונות קלסית. זוהי הציונות של הרצל ה"ביטינסקי. לפנינו באמת תמונות מרהיבות עין, איזו שלמות! איזו הרמוניה בין מטרה ואמצעים! איזו הרמוניה נפלאה בין האינטרסים היהודיים והאינטרסים של העמים האחרים, תורכיה? יש הרמוניה כספית עם תורכיה. המדינות האנטישמיות? יש אינטרס מיוחד איתן. אנגליה? יש שיתוף-פעולה מצויין עם האימפריאליזם, כמגיש תכניות מעובדות. יש רצון והזון, הבלומים ומונהגים בכוח הככל המעשי. ואם בינתיים, אחרי מות הרצל, נתערער משהו באמונת הפציפיסטים בעולם, הרי בתמונתו של ז'בוטינסקי התווסף גם הנשק כחלק הארמוני עם המדיניות העומדת במרכזו, בדמות נואם עם צרור נירות ביד ועל כל צרה שלא תבוא — האקדה על השולחן. ניאו-קלסציזם באופייה ורוממותה, בהודה ובשלמותה של התמונה הונו אין להטיל ספק.

מה עלובים הם לעומתם האימפרסיוניסטים של הציונות ה"סינתטית". כאן הכל מטושטש. לפעמים נדמה לך שאתה מבחין בין ציונות רוחנית וציונות מדינית, והנה מופיעות לפניך דמויות ביניים מטושטשות. בימי הרצל, היו גבולות ברורים בין ציונות מדינית וציונות מעשית. היה ויכוח חריף והיתה מלחמה חריפה. פהאם הופיעה ה"סינתזה" ובכוח צבעי המים שלה הכל ניטשטש. פעם ידעת בדיוק מה זה ציוני ומה זה לא-ציוני. והנה מופיעה הכיכונת והאוויר מתמלא גוני-ביניים והכל מתערפל. וייצמן מדבר פעם בגלוי נגד רוב יהודי בארץ-ישראל ופתאום הוא מכריז שאין כל סתירה בין "בית לאומי" ובין "קומונוולת". יש גם הרבה רגשנות בעולם מטושטש זה. האדם איננו בא כדי להשתלט על הטבע ולשעבדו למטרותיו הפרטיות או הלאומיות. האדם מתרכז, נעשה סנטימנטלי ושנא את העיר שאין בה פרות וצאן רומנטי. אי-אלה היו גם רוצים להשליט את האימפרסיוניזם הזה ביחסים עם דערבים, אולם כנראה שהללו עדיין לא טעמו מטעם אמנות זו ואין התלהבותם גדולה.

אפשר להוסיף ולהוסיף בהבאת דוגמאות במאות משטח הכלכלה, הספרות, החיים הפנימיים שבעולם הציוני, כדי להוכיח את האופי האימפרסיוניסטי של ציונות זו. בלי רצון מרוכז, בלי מחשבה בהירה ואף בלי רגש חזק — אקוורל. נסתפק רק בדוגמה אחרונה מיטח הפוליטיקה החיצונית. אם השימוש בצבעי המים הקלושים וההיוורים בשטח החיים הפנימיים מעורר רק בת-צחוק, הרי השימוש בצבעים כאלה ביחס לשליט בארץ הופך להיות סרגיקומי. משל למה הדבר דומה? לאדם המתכופף כדי להחליש את כוח המכה שמתכיכים על ראשו. אנגליה מדברת כל הזמן. החל משנת 1922, דברים ברורים מאוד, ממש לשון קלסית, כמובן במבטא לונדוני: קצת מגומגם, כי גינטלמנים אף אינם מדברים בגסות. בכל זאת רצונה של אנגליה ביחס לארץ-ישראל היה ברור. כיצד הגיבה הציונות האימפרסיוניסטית? הדבר ידוע: בטישטוטי. במקום להבהיר את הניגוד ההולך ומחריף, במקום להצמיד את העיקר — והוא: הבגידו — במרכז התעמולה הפירסום, אם כלפי פנים ואם כלפי חוץ, הטו האימפרסיוניסטים האלה על הבדים שלהם הרבה מאוד צבעי-ביניים, מלאו את האוויר בדבא-בליים, ברמוים, כדי לבטל, להקהות את חריפותה של הבגידה. ככה סייעו למדיניות הבריטית עבת-הערפל. נוספה על כך הרגשנות

ת על תחושה
כי אם אשליה

ה שולל אחרי
הבריטית ביתר
מידה את אותה
ים. היא הכניסה
ו העניינים בקנה
י, בכוא המשבר,
ית — מבווישת

העברית בעולם,
תטיקה מושלמת.
ת, צריכה להיות
ה כתמינת זוועה
ון בכל האכזריות
ל תרבות אירופה!
"סטרומה", "מאר"
רסיוניזם מובהק
הבריטית בפרט.
חאלה, ויגלה ללא
ורים של הקלסיות
שים ההומניטריים.
טני לבטא את כל
אחד מהם, בסגנונו
יסף העברי הכלוא

ל העם היהודי, מי
ה אכסרסיוניסטית
חתנאים, בהם נתון
ל דרך-ביטוי אחר,
שאינו קורע עיניים,

יה עם העם העברי.
יים גדולים ודברים
על ביטויי אחדה
עניינים לני נחמך.

גופות בריטיים מרוסקים מרמונים של עברים: גופות מעונים
מדמדמים ותלויים של צעירים עברים ישמשו מעתה קריאתה של
האומה העברית לזכות חרותה בארצה.

זה לא אמנותי? זה צורם את העין? ריח הדם אינו נעים?
זה אינו נותן לישון? טוב מאוד! זה תפקידה של האומה האכספרס-
יוניסטית באמנות ובחיים.